

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

katedra občanského práva

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

vedoucí diplomové práce

POSUDEK

diplomové práce Ladislava Pelešky
„Neprávní pravidla v soukromém právu“

Neprávní pravidla v soukromém právu představují materii, která patří v právní nauce k nejzajímavějším. Jde o látku vysoce teoretickou, která má navíc multidisciplinární charakter; netýká se pouze soukromého práva, ale ve značné míře i obecné teorie práva a vykračuje dokonce z hranic práva samotného, majíc nepochybně též své filosofické aspekty. Pokud tedy k jejímu zpracování někdo přikročí, prokazuje nemalý díl vědecké odvahy, kterou pak násobí, je-li zpracovatelem student. Z tohoto hlediska lze tedy autora pochválit. Zpracovávat otázky neprávních pravidel v právu však s sebou přináší současně značné riziko, neboť jde o úkol mimořádně obtížný, který hrozí tím, že nebude více či méně zvládnut. S politováním jsem nucen konstatovat, že v případě posuzované práce, se uvedené riziko uplatnilo ve značné míře. Autor mi sice v úvodu děkuje za pomoc při psaní práce, není však za mnoho, neboť toho se mnou příliš neprokonzultoval a je to na práci, žel, znát.

Jistým problémem je sama konstrukce práce. Autor sice na jedné straně správně podchycuje (na str. 5) tři základní směry, v nichž lze působení neprávních normativních systémů v právu sledovat, totiž působení v legislativě, v interpretaci právních norem a při samé aplikaci, když neprávní pravidla spoluvytvářejí právní normy (byť to autor vyjadřuje ne zcela výstižně); na druhé straně se však toto rozlišení dále již nevyužívá a práce se po stručných vstupních výkladech orientuje na tři tematické okruhy, které autor považuje za klíčové a jimiž jsou podle autora obchodní zvyklosti, morální pravidla a zásady občanského soužití. Zde autorovi nemám za zlé, že nepojednává též o jiných obecných neprávních normativních systémech, za něž jsou někdy považovány též náboženství, spravedlnost, právní vědomí aj., neboť ne vždy je nepochybné, že o neprávní pravidla chování jde, a navíc jejich role v právu, zejména v onom jmenovaném třetím (aplikačním) směru, uplatnění zřejmě nenachází. Jako problematickou však vidím samu základní konstrukci neprávních pravidel.

Z těch autorem jmenovaných, byť to je jen otázka systematická, by zasluhovala primární analýzu nejprve morálka a až poté ony obchodní zvyklosti, jež jsou normativním systémem značně specifickým a co do svého uplatnění v právu též přirozeně omezeným pouze na právo obchodní. Mnohem závažnější připomínka směřuje k oněm zásadám občanského soužití, které autor ztotožňuje s problematikou sousedských práv. V případě sousedských práv totiž o žádná neprávní pravidla nejde, neboť chování lidí je zde upraveno ryze (a často i relativně detailně) právě jen normami právními; jejich základem historicky samozřejmě jsou nějaká původně neprávní pravidla a není vyloučeno je označovat třeba i jako zásady občanského soužití, pokud bychom je však s takovými zásadami ztotožnili, byla by zásadami občanského soužití tvořena podstatná část soukromého práva, což by bylo popřením podstaty právních norem.

Ponechají-li se tedy stranou pozornosti zásady občanského soužití, vybízejí v souladu se systematickou práce k posouzení na obecné úrovni předně obchodní zvyklosti. Jejich zpracování autorem vcelku výstižně odráží určitý teoretický zmatek, který v dané souvislosti panuje v teorii obchodního práva. To se týká zejména rozlišení obchodních zvyklostí a obchodních obyčejů, charakteristiky těch a oněch z hlediska pramenů práva apod. Z tohoto hlediska nelze autorovi příliš vytýkat, že do různorodosti názorů „nevňásí pořádek“, svůj názor by však vyslovit měl. Přitom zase tam, kde ho vyslovuje, jmenovitě např. v souvislosti s burzovními zvyklostmi (resp. s burzovními pravidly), by bylo dobré si uvědomit, že takováto pravidla chování svou povahou neprávního normativního systému v jeho klasické podobě ztrácejí, neboť nejsou ničím jiným než součástí smlouvy adhezního charakteru, stávající se pro určitý subjekt závaznými právě jen tím, že je tento subjekt přijme svým vstupem do burzovního či podobného systému na bázi svého konsensuálního úkonu. (Takováto pravidla pak bývají většinou řazena do tzv. *self regulatory contracts*.) Konečně při obecném posuzování obchodních zvyklostí jako neprávních pravidel zaráží, že autor zcela opomíjí zásady poctivého obchodního styku (§ 265 obchodního zákoníku), a to jak v jejich vztahu k obchodním zvyklostem, tak vůbec jako samotný neprávní normativní systém.

Obecný pohled na zpracování morálky přináší na jedné straně částečně pozitivní hodnocení v tom, že se autor nerozpakuje použít (byť jen v podobě jednoho pramene) též neprávníckou literaturu a že z té právnícké dokáže „sáhnout“ po té, která patří k nejobtížněji pochopitelným, tj. ke Kelsenovi a Weyrovi. Kromě toho v této oblasti zjevně používá též vlastních úvah. Na druhé straně však podané výklady, zejména v tom nejdůležitějším, tj. v porovnání morálky a práva, za úplné považovat rozhodně nelze. Zejména se opomíjí fakt jednoho práva a více morálek, důsledně není vysvětlen částečně rozdílný předmět působení

právních a morálních norem, jakož i občasný rozdílný obsah, resp. směr úpravy práva a morálky; přitom literatura k těmto otázkám (např. Knapp aj.) je vcelku snadno dostupná. Pokud jde o začlenění dobrých mravů do rámce morálky, osobně proti němu (na rozdíl od jiných autorů) nic nenamítám; přesto by zasluhovalo vztah obou poněkud vysvětlit.

Nikoli podružné připomínky lze mít též k jednotlivostem, jakož i k formální stránce práce. Tak myšlenka *bellum omnium contra omnes* samozřejmě nepochází od Knappa (str. 1), k zájmové teorii Ulpianus položil nanejvýš kořeny (str. 4) a v organické teorii nejde o členství ve veřejné správě (str. 5); dnes jistě není namístě se dovolávat zákoníku mezinárodního obchodu (str. 26) a vůbec nerozumím výkladu o „návrhu nového obchodního zákoníku“ (str. 32). Pokud jde o práci s prameny, nepoužívá jich autor mnoho co do jejich počtu, naopak někdy jich mnoho používá dlouhými parafrázemi třeba i jen jednoho pramene, a to bez vlastního stanoviska (např. str. 12 až 17); naprosto nepřijatelné je pak (naštěstí ojedinělé) shrnutí názorů jiných autorů (na str. 34 až 35) bez uvedení pramenů, z nichž se čerpá. Konečně z hlediska jazykového projevu autora je práce na gramatické úrovni, na jaké by práce vysokoškolačka rozhodně být neměla.

Mám-li shrnout, jsem ve značných rozpacích. Uvedené připomínky totiž jasně naznačují, že předložená diplomová práce trpí nezanedbatelnými nedostatky. Přesto nelze popřít, že si autor osvojil vcelku solidní okruh poznatků, že se nad nimi v nejednom případě umí zamyslet a že, s výhradami shora uvedenými, dokáže výsledky svého bádání prezentovat. Po zvážení všech okolností tedy doporučuji, aby byla předložená práce připuštěna obhajobě, a to vzdor všem připomínkám, na něž očekávám při této obhajobě kvalifikované reakce.

V Plzni dne 6. května 2013

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

